

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПРОГРАМ

В статті обґрунтовано фінансові ресурси, які формують соціальні програми. Виявлено, що існуюча схема формування соціальних програм, а також механізми їх фінансового забезпечення не відповідають реальним потребам тих верств населення, які потребують цієї допомоги. Наведена класифікація соціальних програм. Запропоновано рекомендації щодо реалізації соціальних програм. Виявлено фінансові резерви формування соціальних програм. Розроблені пропозиції щодо удосконалення реалізації соціальних програм будуть сприяти оптимальному використанню фінансових ресурсів.

Ключові слова: класифікація, резерви, соціальні програми, фінансові ресурси

В статье обоснованы финансовые ресурсы, которые формируют социальные программы. Выявлено, что существующая схема формирования социальных программ, а также механизмы их финансового обеспечения не соответствуют реальным потребностям тех слоев населения, которые нуждаются в этой помощи. Представлена классификация социальных программ. Предложены рекомендации по реализации социальных программ. Выявлены финансовые резервы формирования социальных программ. Разработанные предложения по совершенствованию реализации социальных программ будут способствовать оптимальному использованию финансовых ресурсов.

Ключевые слова: классификация, резервы, социальные программы, финансовые ресурсы

The article justifies the financial resources that form social programs. It is discovered that existing scheme of social programs formation and mechanisms for their financial support does not meet the real needs of the population in need of assistance. The classification of social programs is given. The recommendations for the implementation of social programs. Financial reserves to form social programs are revealed. Suggestions are made on improving social programs to encourage the optimal use of financial resources.

Keywords: classification, reserves, social programs, financial resources.

Постановка проблеми. В нинішніх складних соціально-економічних умовах вагоме значення має підтримка соціальної сфери. Саме тому розробка Держбюджету-2015 реалізовувалась доволі складно, по причині недостатнього обсягу фінансових ресурсів для забезпечення мінімальних потреб тим категоріям громадян, які потребують цієї підтримки. Минуло майже десять років як витрати бюджетів всіх рівнів та державних соціальних фондів формуються з використанням програмно-цільового методу, проте оптимально розподілити обмежені державні фінансові ресурси не вдається. Особливо ця проблема актуалізувалась після суспільних подій кінця 2013-початку 2014 р., коли виникла потреба у додаткових фінансових ресурсах на забезпечення потреб, сімей, які втратили годувальника, отримали каліцтва, підтримка безробітних тощо. Таким чином потрібні подальші наукові розробки у напрямі пошуку, формування та оптимального витрачання фінансових ресурсів у складі соціальних програм.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичну базу дослідження складають праці провідних вітчизняних вчених цього напрямку, зокрема О. Амоші, В. Вишневського, В. Гейця, О. Кири-

ленко, Е. Лібанової, В. Міщенко, О. Новікова, Ю. Пасічника та інших.

У публікаціях на цю проблематику, як у фахових статтях, так і в монографіях, висвітлюються окремі проблеми фінансового змісту щодо забезпечення соціальних потреб у відповідних програмах.

Так, у монографії «Сталий розвиток промислового регіону: соціальні аспекти» обґрунтовується роль, місце, значення та вплив соціальних програм на динаміку економічного розвитку регіону [1].

Колектив авторів Інституту демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи підготував колективну монографію «Людський розвиток в Україні: історичний вимір трансформації державної соціальної політики», де здійснено наукове осмислення витоків та функцій соціальної держави, аналіз соціально-економічних наслідків трансформації державної соціальної політики, оцінка її впливу на якість і швидкість суспільних перетворень. Особлива увага приділена державним механізмам розподілу і перерозподілу суспільних благ [2].

Проте у цих та інших дослідженнях не висвітлено особливості формування та реалізації

* Гордієнко Л. А. — канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів, Черкаський державний технологічний університет, м. Черкаси.

соціальних програм з оптимальним розподілом обмежених фінансових ресурсів у складних соціально-економічних умовах, в яких нині перебуває Україна.

Метою даної статті є з'ясування специфіки формування соціальних програм, обґрунтування їх класифікації та забезпечення оптимального розподілу фінансових ресурсів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Нині майже всі галузі соціальної сфери відчувають значні проблеми щодо забезпечення фінансовими ресурсами. Це обумовлюється відповідною практикою соціальної політики, яка сформувалась ще за часів Радянського Союзу та із незначними змінами збереглася до цього часу. Недостатність фінансових ресурсів для соціальної сфери пояснюється доволі розгалуженою системою отримання таких послуг та перманентною обмеженістю державних фінансових коштів. Така ситуація не сприяє соціальній стабільності, і призводить до зниження соціального потенціалу.

Супутньою проблемою є гальмування темпів ВВП.

Слід зазначити, що за роки незалежності погіршилась якість відтворення й розвитку «людського капіталу». Катастрофічно знижується рівень здоров'я нації, збільшується кількість важких захворювань у працездатному віці, що веде до зменшення чисельності населення. Загальні показники рівня освіти суспільства свідчать про кризовий стан освіти й науки. Постійне недоінвестування в ці стратегічно важливі для розвитку нації галузі призвело до падіння престижу інтелектуальної праці у країні, втрати набутих протягом багатьох років здібностей до інновацій. А саме останні забезпечують прогрес економіки.

Нині існуюча схема фінансування соціальних програм, яка хоча і базується на програмно-цільовому методі, проте не забезпечує оптимального використання фінансових ресурсів в державі.

Обсяги фінансових ресурсів, які необхідні для окремих верств населення врегульовані Законом України «Про соціальні послуги населення», де передбачено їх надання як на платній так і на безоплатній основі. Перелік платних послуг та порядок їх надання врегульовано Постановою Кабінетів Міністрів України «Про порядок надання платних соціальних послуг та затвердження їх переліку» [3]. Також у 2005 р. був затверджений порядок регулювання тарифів на платні соціальні послуги [4].

Існує відповідна методика розрахунку обсягів фінансових ресурсів при реалізації програм, в тому числі і соціального змісту на місцевому рівні. Ця методика обумовлена у Бюджетному кодексі України. Так, у главі 15 «Розрахунки видатків, що

враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів», у ст. 94 «Фінансові нормативи бюджетної забезпеченості» передбачено:

1. Фінансовий норматив бюджетної забезпеченості використовується для визначення розподілу міжбюджетних трансфертів.

2. Фінансовий норматив бюджетної забезпеченості визначається шляхом ділення загального обсягу фінансових ресурсів, що спрямовуються на реалізацію бюджетних програм, на кількість населення чи споживачів гарантованих послуг тощо.

3. Загальний обсяг фінансових ресурсів за кожним видом видатків, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів, розраховується на підставі державних соціальних стандартів і нормативів, які встановлюються законом та іншими нормативно-правовими актами.

4. При розрахунку фінансового нормативу бюджетної забезпеченості може передбачатися обсяг нерозподілених видатків, який об'єднує види видатків на ті повноваження, встановлення нормативів за якими є недоцільним.

5. Фінансові нормативи бюджетної забезпеченості для місцевих бюджетів коригуються коефіцієнтами, що враховують відмінності у вартості надання гарантованих послуг залежно від:

1) кількості населення та споживачів гарантованих послуг;

2) соціально-економічних, демографічних, кліматичних, екологічних та інших особливостей (з часу їх визначення) адміністративно-територіальних одиниць.

6. Коригуючі коефіцієнти затверджуються Кабінетом Міністрів України [5].

Отже, розрахунок окремих видів нормативів, а згідно них і обсягів витрат на програми місцевого рівня обумовлені відповідними нормативно-правовими актами.

Беручи до уваги, що будь-яка програма соціальної політики має свою специфіку, яка проявляється у її класифікаційних ознаках, особливостях реалізації, реальних можливостях її фінансування тощо запропоновано відповідний показник, який дозволяє оптимізувати необхідні обсяги фінансових ресурсів.

Фахівцями Науково-дослідного інституту соціально-трудових відносин Міністерства праці та соціальної політики була розроблена Методика розрахунку вартості реабілітаційних послуг, які надаються інвалідам і дітям інвалідам реабілітаційними установами сфери управління Мінпраці згідно з індивідуальною програмою реабілітації інваліда, складеною на підставі типової програми інвалідів, де запропоновано розрахунок прямих матеріальних витрат на надання реабілітаційної

послуги протягом одного людинодня здійснювати за формулою:

$$B_{МПр} = BK_1 + BK_2 \dots + BK_j, \quad (1)$$

де BK_1, BK_2, \dots, BK_j — складові елементи прямих матеріальних витрат [6].

Беручи до уваги недосконалість оптимального використання фінансових ресурсів запропоновано нові підходи до фінансування соціальних програм, зміст яких полягає у такому:

1. Формування єдиного реєстру на території України щодо кількості осіб, які потребують соціальної підтримки.

2. Удосконалення вітчизняного законодавства з орієнтацією на адресність допомог.

3. Розробка нових методичних підходів щодо отримання статусу отримувача соціальної підтримки у взаємозв'язку із фінансовим станом особи.

4. Формування єдиної соціальної програми, яка включає конкретні види соціальної підтримки, в розрізі верств населення.

5. Налагодження системи моніторингу за термінами соціальних виплат, чисельністю відповідних категорій громадян.

Беручи до уваги формування фінансових ресурсів у конкретних соціальних програмах, з'ясуємо сутність поняття «соціальна програма»

З'ясуємо сутність поняття «соціальна програма».

Згідно загального підходу соціальна програма — комплекс узгоджених заходів за цілями, строками, ресурсами та виконавцями у масштабах визначеної території та галузі соціальної сфери, що спрямовані на вирішення комплексу соціальних програм.

Як правило, соціальний та соціально-економічний ефект соціальних програм виражається у підвищенні якості життя громадян і суспільства в цілому [7].

Беручи до уваги таке тлумачення соціальної програми, яка реалізується відповідною політикою можливо так класифікувати програми соціальної політики (рис. 1).

Беручи за основу цю класифікацію, можливо розрахувати обсяги необхідних фінансових ресурсів на конкретну програму.

Так, Кабінет Міністрів України затвердив Державну цільову соціальну програму підтримки сім'ї до 2016 р. із фінансуванням.

із державного бюджету:

у 2014 р. — 3601,3 тис. грн.;

у 2015 р. — 3519 тис. грн.;

у 2016 р. — 3857,5 тис. грн.

а із місцевих бюджетів:

у 2014 р. — 8430,4 тис. грн.;

у 2015 р. — 9049,4 тис. грн.;

у 2016 р. — 9551 тис. грн. [8].

Базуючись на нових підходах до формування соціальних програм запропонуємо рекомендації щодо реалізації цих програм:

1. Реалізовувати дострокові соціальні програми терміном 3–5 років.

2. Поступово впроваджувати європейські соціальні нормативи.

3. Завершити реорганізацію адміністративних структур соціального призначення, сформувавши єдиний загальнодержавний орган.

4. Масштабніше залучати до фінансування соціальних програм корпоративні структури

5. Постійний моніторинг за змінами у фінансовому стані конкретних реципієнтів.

Реалізація цих заходів дозволить оптимально використовувати обмежені фінансові ресурси.

Висновки. Забезпечення потреб соціально незахищених верств населення у соціальних програмах є завданням загальнодержавного значення.

Є очевидним, що бюджетних ресурсів є недостатньо для задоволення соціальних потреб передбачених законодавством, тому доцільно залучати кошти корпоративних структур.

Розроблені пропозиції щодо удосконалення реалізації соціальних програм будуть сприяти оптимальному використанню фінансових ресурсів.

Література

1. Сталий розвиток промислового регіону: соціальні аспекти : монографія / О. Ф. Новікова, О. І. Амоша, В. П. Антонюк та ін. ; НАН України, Інститут економіки промисловості. — Донецьк, 2012. — 534 с.

2. Людський розвиток в Україні: історичний вимір трансформації державної соціальної політики : [колективна монографія] / За ред. Е. М. Лібанової. — К. : Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України, 2014. — 380 с.

3. Постанова Кабінету Міністрів України від 14 січня 2004 р. № 12 «Про порядок надання платних соціальних послуг та затвердження їх переліку» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/12-2004>.

4. Постанова Кабінету Міністрів України від 9 квітня 2005 р. № 268 «Про затвердження порядку регулювання тарифів на платні соціальні послуги» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/268-2005>.

5. Бюджетний кодекс України : редакція від 14.10.2014 р. [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). — 2010. — № 50—

Програми соціальної політики		
1	За ієрархією у політичній системі	загальнодержавні міжрегіональні регіональні місцеві підприємства, установи
2	За джерелами фінансування	із Державного бюджету із місцевих бюджетів із коштів громадських організацій із коштів підприємств, установ комплексні
3	За місцем походження	національні із залученням іноземних партнерів комплексні
4	За донорами	бюджет громадські організації підприємства установи громадяни
5	За реципієнтами	бюджетні установи всіх рівнів громадяни президенти
6	За змістом	на допомогу певним верствам населення на конкретні заходи громадського змісту на матеріально-технічне забезпечення соціальних потреб бюджетних установ та верств населення
7	За конкретними верствами населення	молодим сім'я неповним сім'я сім'я з дітьми малозабезпеченим сім'ям інвалідам всіх категорій пенсіонерам переселенцям верствам з особливим статусом особам, які мають інші заслуги перед країною інші категорії громадян, соціальні пільги яким передбачено чинним законодавством
8	За термінами реалізації	для одного короткотермінового заходу на один рік на декілька років
9	За спрямованістю	на один цільовий захід на один комплексний захід для однієї соціальної групи для декількох окремих груп населення комплексна

Рис. 1. Класифікація програм соціальної політики

51. — Ст. 572. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/swow2456-17>.

6. Методика розрахунку вартості реабілітаційних послуг, які надаються інвалідам реабілітаційними установами сфери управління Мінпраці згідно з індивідуальною програмою реабілітації інваліда, складеною на підставі державної типової програми реабілітації інвалідів / Державна установа НДІ і соціально-трудова відносин. — К., 2009. — 24 с.

7. Вікіпедія : вільна енциклопедія [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org/wiki>.

8. Постанова Кабінету Міністрів України від 15 травня 2013 р. № 341 «Про затвердження Державної цільової соціальної програми підтримки сім'ї до 2016 р.» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/341-2013>.

Поступила до редакції 20.11.14

© Л. А. Гордієнко, 2014

УДК 336

О. М. Сукач*

ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРА В УКРАЇНІ

У статті здійснено аналіз функціонування банківського сектора України, що дозволяє окреслити низку проблемних питань, вирішення яких сприяє підвищенню ліквідності та платоспроможності українських банків. Узагальнено тенденції та запропоновано варіанти розвитку банківської системи в сучасній економіці. Обґрунтовано перспективи його розвитку в умовах браку ресурсів. З'ясовано проблемні аспекти та сформовано конкретні рекомендації з формування умов зростання забезпеченості банківськими послугами.

Ключові слова: банк, банківський сектор, фінансова криза, депозити, кредитні операції.

В статье осуществлен анализ функционирования банковского сектора Украины, что позволяет выделить ряд проблемных вопросов, решение которых способствует повышению ликвидности и платежеспособности украинских банков. Обобщены тенденции и предложены варианты развития банковской системы в современной экономике. Обоснованы перспективы развития в условиях нехватки ресурсов. Определены проблемные аспекты и сформированы конкретные рекомендации по формированию условий роста обеспеченности банковскими услугами.

Ключевые слова: банк, банковский сектор, финансовый кризис, депозиты, кредитные операции.

The article analysis the bank sector of Ukraine, which enables to find out the row of problems the decision of which will increase the competitiveness of the Ukrainian banks and creation in the country the banking system of the world level and the determine feather prospects of its development in the conditions of insufficiency of resources. Tendencies are generalised and variants of development of bank systems in modern economy are offered. The reasons of the current problem situation are revealed and formulated concrete recommendations on the banking services' formation and security for provision them for population and organizations.

Keywords: Bank, banking sector, financial crisis, deposits, Credit Card transactions.

Постановка проблеми. Банківський сектор є важливою частиною економіки та торкається інтересів великої кількості кредиторів, зокрема, вкладників — фізичних осіб. У зв'язку із цим стійкість фінансово-банківської системи сприяє забезпеченню національної безпеки в галузі підвищення якості життя громадян України.

Світова фінансова криза здійснила руйнівний вплив на фінансові установи та ринки України, що призвело до втрати їх платоспроможності та зниження ліквідності. Сучасні реалії виявили невідповідність регулювання та нагляду за фінан-

совим сектором сучасним вимогам, що призвело до суттєвого уповільнення темпів приросту основних показників розвитку вітчизняного банківського сектора.

Аналіз досліджень і публікацій. Дослідженню проблем теорії і практики функціонування банківської системи присвячено праці вітчизняних учених, зокрема: О. Барановського, А. Гальчинського, О. Дзюблюка, Б. Івасіва, У. Лісицького, І. Лютого, Б. Луціва, В. Міщенко, А. Морозу, О. Позднякова, Л. Прімошки, І. Пріхно, М. Пуховкіної, М. Савлука, О. Хаб'юка та інших.

* Сукач О. М. — канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри фінансів, Черкаський державний технологічний університет, м. Черкаси.